Eduskunnan hallintovaliokunta

Hallintovaliokunnan lausuntopyyntö 25.9.2019; asiantuntijakuuleminen 3.10.2019

HE 10/2019 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE DIGI- JA VÄESTÖTIETOVIRASTON TOIMIALAA KOSKEVIEN LAKIEN MUUTTAMISEKSI

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön lausuntoa hallituksen esityksestä 10/2019 vp, joka sisältää ehdotukset Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttamiseksi. Tasavallan presidentti on 15.3.2019 vahvistanut lain Digi- ja väestötietovirastosta. Tämä 1.1.2020 voimaan tuleva laki luo puitteet maistraattien, maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön sekä Väestörekisterikeskuksen tehtävien yhdistämiselle. Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys sisältää tulevan valtakunnallisen viraston toiminnan aloittamisen edellyttämät muutokset viraston toimialaan kuuluvaan substassilainsäädäntöön.

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö on osallistunut käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen valmisteluun tiiviissä yhteistyössä Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien kanssa ja pitää ehdotettuja lainmuutoksia välttämättöminä, jotta valtakunnallinen virasto voi aloittaa toimintansa vuoden vaihteessa. Muutokset ovat suurimmaksi osaksi luonteeltaan teknisiä ja koskevat viranomaisen nimeä ja toimivaltaa. Seuraavassa tuodaan esiin muutamia seikkoja maistraattien palveluiden näkökulmasta:

1. Valtakunnallinen toimivalta

Suomessa toimii tällä hetkellä yhdeksän itsenäistä, alueellisesti toimivaltaista maistraattia, joilla on yhteensä 36 toimipistettä. Jokaisella maistraatilla on toimialaansa kuuluvissa tehtävissä toimivalta omalla toimialueellaan, josta säädetään valtioneuvoston asetuksessa maistraattien toimialueista (1254/2015). Väestörekisterikeskus toimii valtakunnallisesti ja sillä on kolme toimipistettä. Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö on Itä-Suomen aluehallintoviraston alainen itsenäinen valtakunnallisesti toimiva yksikkö. Ahvenanmaalla maistraattipalveluita tuottaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

Maistraattien palvelut koostuvat mm. elämäntapahtumien rekisteröinnistä Väestötietojärjestelmään, julkisen notaarin palveluista, vanhemmuuden vahvistamisesta, nimenmuutosasioista, vihkimisistä ja holhousviranomaisen palveluista. Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön tehtävänä on maistraattien ohjaus, kehittäminen ja valvonta.

Alueellinen toimivalta on käytännössä hidastanut maistraattien käytäntöjen ja toimintatapojen yhtenäistämistä, vaikka prosessien kehittämistyötä onkin tehty tehokkaasti jo vuosia. Tulevan Digi- ja väestötietoviraston toimialueena on koko maa ja toimivalta on valtakunnallinen. Valtakunnallinen toimivalta edistää tasalaatuisen palvelun tarjoamisen mahdollisuutta kansalaisille joka puolella maata. Valtakunnallisuus myös mahdollistaa tehtävien hoidon keskittämisen joko usealle tai yhdelle paikkakunnalle tehtävän volyymistä riippuen ja toiminnan tehostumisen tältä osin. Asiakkaalla on pääsy palveluihin kaikissa asiakkaille auki olevissa toimipisteissä, mutta palvelun tuottaminen voidaan keskittää silloin, kun se on järkevää. Alueellisen toimivallan muuttuminen valtakunnalliseksi edellyttää useisiin substanssilakeihin on tehtäviä muutoksia sekä viranomaisen nimen että toimivallan osalta. Ahvenenmaan valtionviraston toimivallasta maistraattien toimialaan kuuluvissa tehtävissä säädetään tällä hetkellä Rekisterihallintolaissa. Rekisterihallintolaki kuitenkin kumotaan samalla kun laki Digi- ja väestötietovirastosta tulee voimaan. Tästä syystä substanssilakeihin on pitänyt ottaa määräykset myös Ahvenanmaan valtionviraston toimivallasta. Käytännössä Ahvenanmaan valtionviraston asemassa tai toimivallassa ei tapahdu muutoksia Digi- ja väestötietoviraton aloittaessa toimintansa. Ahvenanmaan valtionviraston tehtävät maistraattipalveluissa eivät tule siirtymään Digi- ja väestötietovirastolle, vaan ne jäävät edelleen Ahvenanmaan valtionviraston hoidettaviksi.

2. Rekistereitä koskevat säännökset

Maistraatit ylläpitävät Väestötietojärjestelmän lisäksi muutamia muita henkilörekistereitä. Yksi näistä on holhousasioiden rekisteri, josta säädetään holhoustoimesta annetussa laissa, mainitaan edunvalvontavaltuutuksesta annetussa laissa, ja jonka osalta rekisteriin merkittävistä tiedoista annetaan tarkemmat säännökset asetuksilla. Holhousasioiden rekisteri on valtakunnallinen rekisteri, jota holhousviranomaiset ja Itä-Suomen aluehallintovirasto pitävät edunvalvojan ja edunvalvontavaltuutuksesta annetussa laissa tarkoitetun valtuutetun toiminnan valvomiseksi ja kolmansien oikeuden turvaamiseksi. Muita rekistereitä ovat avioehtoasioiden rekisteri, lahjoitusasioiden rekisteri sekä avoliittoasioiden rekisteri, joiden osalta tietojen merkitsemisestä näihin rekistereihin samoin kuin tietojen luovuttamisesta säädetään maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa. Lisäksi maistraatit ylläpitävät vihkimisoikeusrekisteriä, josta säädetään vihkimisoikeudesta annetussa laissa. Rekisteriin merkitään vihkimisoikeudesta annetun lain sekä avioliittolain nojalla myönnetyt vihkimisoikeudet. Käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetun lain kumoamisesta ja uuden Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annettavan lain säätämisestä. Tähän lakiin on kerätty edellä mainittuja rekistereitä koskevat säännökset siltä osin, kuin kyse on rekisterin käyttötarkoituksesta, rekisteriin merkittävistä tiedoista ja tietojen luovuttamisesta. Samalla kyseisiä seikkoja koskevat säännökset on poistettu holhoustoimesta

annetusta laista sekä vihkimisoikeudesta annetusta laista. Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö pitää tätä ratkaisua hyvänä, koska rekisterikokonaisuuden hallinta helpottuu ja perusteet tietojen luovuttamiselle löytyvät yhdestä laista. Ko. lain nojalla on tarkoitus antaa vielä tarkempi asetus tietojen merkitsemisestä holhousasioiden rekisteriin.

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksiköllä ei ole huomautettavaa hallituksen esityksen 10/2019 vp osalta ja yksikkö toivoo sen hyväksymistä hyvissä ajoin ennen vuoden vaihdetta, jolloin esitettyjen muutosten on määrä tulla voimaan.

KOPONEN MERJA 911877710
Digitaalinen allekirjoittaja: KOPONEN MERJA 911877710
Päiväys: 2019.10.01 14:52:50 +03'00'

Johtaja Merja Koponen

HEUSALA AILA 911091583
Digitaalinen allekirjoittaja: HEUSALA AILA 911091583
Päiväys: 2019.10.01 14:15:34 +03'00'

Lakimies Aila Heusala

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta
AVI kirjaamo

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

puh. 0295 016 800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14